

Таким чином, проведене нами дослідження дало можливість теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити сукупність виділених нами психологічних умов розвитку лідерських якостей у підлітків. Отримані результати дослідження підтвердили їх ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулініч І. Психологія управління / І. Кулініч. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
2. Москаленко В. Соціальна психологія / В. Москаленко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
3. Садохіна К. С. Психолого-педагогічні умови формування педагогічних якостей підлітків / К. С. Садохіна // Проблеми сучасної психології. – 2009. – №9. – С. 439-448.
4. Селевко Г. К. Найди себя. / Г. К. Селевко, Н.И. Бабурина, О. Г. Левина. – М. : Народное образование, 2001. – С.20–25.
5. Шалагинова Л. Психологія лідерства / Л. Шалагинова. – СПб.: Речь, 2007. – 464 с.
6. Ягоднікова В. Виховання лідерів / В. Ягоднікова // Виховна робота в школі. – 2009. – №10. – С. 2-36.

Батожна О.

Науковий керівник – асист. Слозанська Г.І

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДІ

Постановка проблеми. На даний момент соціально-економічний розвиток України стоїть на шляху активного економічного та соціального розвитку. Цілісний прогрес держави безпосередньо залежить соціального благополуччя її громадян, зокрема молодого покоління, яке є нашим майбутнім. Надмірно високий коефіцієнт хворих на алкоголізм, наркоманію та інших проявів девіантності саме в молодому віці набуває особливої гостроти в Україні. Саме тому профілактика девіантної поведінки зараз починає займати одну із основних ролей у роботі соціального працівника та соціального педагога. Але інтенсивний розвиток суспільства і молоді зокрема зумовлює пошуки нових засобів попередження негативних проявів поведінки.

Метою цієї статті є проаналізувати поняття «девіантна поведінка», вивчити особливості театрального мистецтва як засобу попередження виникнення девіантності у молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень. Молодь є одним із найвразливіших суб'єктів у суспільстві і тому прояви соціально неприйнятної поведінки найвиразніше проявляється саме у них. В цьому віці, коли не сформований стійкий світогляд, особи найбільше піддаються зовнішньому впливу. Сприймаючи інтереси, погляди оточуючих, вони обирають їх для себе і в подальшому керуються ними. З розвитком девіантної поведінки у молоді все більше затуплюються позитивні відчуття і вона може стати резервом для майбутньої злочинності

Прогресуюча тенденція безперервного зростання різних проявів девіантної поведінки, їх об'єктивність і неминучість ставлять перед суспільством, конкретною соціальною службою та соціальним працівником в якості основних завдань пошук форм, методів і технологій роботи з молоддю, концентрацію зусиль, спрямованих як на реабілітацію молодої людини, так і, що більш необхідно, попередження відхилень від соціальних норм, тобто усунення умов, які прямо або опосередковано мають негативний вплив на вчинки і дії неповнолітнього. Тому в науці та практиці набула широкого поширення основна технологія роботи з підлітками для запобігання формування девіантної поведінки – профілактична[3].

Профілактика - це сукупність державних, громадських, соціально-медичних та організаційно-виховних заходів, спрямованих на попередження, усунення або нейтралізацію основних причин і умов, що викликають різного роду соціальні відхилення в поведінці людини[2].

У науковій літературі дослідженням шляхів профілактики девіантної поведінки у школярів займаються такі російські вчені: І. Башкатов, Ю. Василькова, Т. Василькова, М. Галагузова, А. Гоголева, С. Завражин, О. Змановська, Ю. Клейберг, Р. Овчарова, Г. Яркіна.

Проблемами подолання і профілактики різних проявів девіантної поведінки займалися такі зарубіжні вчені, як: Е. Дюркгейм, Р. Мертон, І. Гофман, Е. Лемерт, Г. Беккер, Н. Смелзер А. Коен, З. Фрейд, Ч. Ломброзо, У. Шелдон та ін.. Різні фактори такої поведінки вивчали: Бондарчук О.І, Данченко І.О., Іваницький О.В., Буянов М.І., Когут С.Г та інші.

Проблема профілактико-терапевтичного потенціалу театрального мистецтва піднімається у працях І. Масанділової, І. Фузейнікової, К. Чедії та ін.. У зарубіжній соціальній практиці

профілактичний вплив театрального мистецтва висвітлюється в працях П. Келлермана, Д. Кіппера та Г. Лейтц.

Як свідчить аналіз більшості наукових праць, присвячених театру та його використанню у навчально-виховній практиці, увага вчених (Є.Ганелін, І.Генералова, М.Левченко, Л.Некрасова, Т.Полякова та ін.) зосереджується більшою мірою на естетичній функції театрального мистецтва і лише побіжно – на соціальній, а отже, на нашу думку, суттєво недооцінюється різнобічний потенціал театрального мистецтва.

Але особливість театрального мистецтва саме як засобу профілактики девіантної поведінки молоді в нашій державі детально ще не досліджувалось.

Виклад основного матеріалу. Девіантна поведінка людини – це система вчинків чи окремі вчинки, які суперечать прийнятим в суспільстві нормам і проявляються у вигляді незбалансованих психічних процесів, неадаптованості, порушенні процесів самоактуалізації та ухиленні від морального та етичного контролю особистості над власною поведінкою.

Серед вітчизняних та зарубіжних дослідників не існує єдиної точки зору на термін “девіантна поведінка”. Одні вважають, що мова має йти про всі відхилення від схвалюваних суспільством соціальних норм, інші пропонують включати в це поняття тільки порушення правових норм, треті – різні види соціальної патології (алкоголізм, наркотизм, вбивства)[3].

Російські вчені виділяють чотири варіанти девіантної поведінки:

1) відхилення, що не є порушенням загальноприйнятих етичних норм. Це може бути поведінка, що не відповідає віковій при нормальному психічному розвитку;

2) порушення загальноприйнятих норм, що не є правопорушеннями. Це, наприклад, жадібність, егоїзм, замкнутість, недовірливість, жорстокість, які, якщо їх не здолати, приведуть до правопорушень;

3) правопорушення, тобто поведінка, що порушує правові норми, статті адміністративного або кримінального законодавства;

4) поведінка, що відхиляється, значною мірою обумовлена патологічними чинниками, захворюваннями [5].

До видів девіантної поведінки відносять агресивну, делінквентну (дитячу і молодіжну злочинність), проституцію і сексуальні відхилення, залежну (алкоголізм, наркоманію, токсикоманію), суїцидальну поведінку, «чорний гумор», підлітковий вандалізм (графіті), гебоїдну поведінку, ігрову залежність (гемблінг) та бродяжництво.

У сучасній науковій та навчально-методичній літературі подано аналіз різних меток практики девіантної поведінки молоді. Під методикою профілактики девіантної поведінки серед молоді автор розуміє сукупність методів попередження і недопущення у молоді відхилень від соціально позитивної поведінки[7]. З метою попередження виникнення девіантних проявів застосовують лекції, бесіди та відео уроки. Якщо ж є достатньо стабільний контингент для превентивної роботи, то успішно використовують тренінгові та семінарські заняття, у старшокласників чи студентів проводять тематичні дискусії. Дійсно, це збагачує молодих людей інформацією з конкретного питання, примушує задуматись про негативні явища у суспільстві, але рідко формує власне ставлення до девіантної поведінки. Як відомо, часто профілактичні заходи носять обов'язковий характер і є не цікавими для підростаючого покоління. А оскільки сучасна молодь намагається часто самостверджуватись за допомогою творчості, то і соціальна профілактика повинна бути такою, аби молоді люди самі цікавилися нею, намагалися долучитися до попереджувальної роботи могли не лише дивитися, слухати, а й творити показувати власне «Я».

Як свідчить аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, одним із таких профілактичних засобів є театральне мистецтво. Роль театру в життєдіяльності суспільства і особистості надзвичайно різнобічна. Він є не лише формою художнього відображення дійсності, джерелом задоволення естетичних потреб, відчуття естетичної насолоди, але і своєрідним соціальним інститутом, покликаним оптимізувати соціальні взаємини[1].

Серед театральних методик, що є доцільними для використання в соціально-педагогічній діяльності, на особливу увагу заслуговує психодрама (ґрунтується на поєднанні театрального мистецтва та психології). Це один із видів психотерапії, запропонований Я. Морено у 20–30-х роках ХХ ст. Психодрама звертається насамперед до власних проблем молодих людей, котрі беруть участь у театральній-ігровому дійстві, не ставлячи вимог до акторської підготовки учасників заняття, а тому є цікавою і доступною формою особистісного зростання та пошуку вирішення різноманітних підлітково-молодіжних проблем[4].

Серед механізмів впливу театрального мистецтва на підлітків і молодь визначається, насамперед, рольовий аспект. Театральне мистецтво дає можливість індивіду побувати (умовно) в різноманітних життєвих ролях. Проживання ролей інших людей розширює розуміння життя, підвищує здатність орієнтуватися в соціальному просторі, встановлювати більш гармонійні контакти з іншими людьми, звільнятися від поведінкових стереотипів.

У процесі театральної гри юний самодіяльний актор переглядає життєві цінності, переконання, моделі поведінки (через взаємодію з партнером, з образами персонажів вистави, через освоєння «пропонованих обставин»). «Пропоновані обставини» – це і є певна життєва ситуація, яку потрібно вирішити самодіяльному актору разом із персонажем, роль якого він грає, підводячи до аналізу як пропонованої соціальної ситуації, так і тих, які приходиться розв'язувати йому в реальному житті. Така аналітична робота молодої людини є, певним чином, профілактикою некомпетентності у вирішенні кризових ситуацій, що виявляється у відсутності в людини життєвих цілей, усвідомлення способів їх досягнення, призводячи особистість до відчуття дискомфорту, дисгармонії у соціальному бутті[3].

Споглядаючи певне дійство підліток бачить приклад поведінки, оцінку дій, вчинків, що схвалюються чи, навпаки, вважають аморальними і засуджуються в даному суспільстві, він переносить у власний світ та на цій основі в його свідомості формується уявлення про те, як люди оцінюють цю поведінку, що певним чином здійснює вплив на свідомість молодої людини.

Участь у постановках, спектаклях дає можливість молодій людині відновити і змінити власне життя, шанс спробувати себе у іншому образі. Поєднання різноманітних образів дозволяє відчувати свої можливості, можливості своєї ролі, а, можливо, і спроектувати своє бажане майбутнє. Адже людина перетворюється на грі, найбільш емоційно передає значимі їй події, неодноразово відтворюючи страх, радість, горе, перемогу вона вчиться розуміти емоції інших героїв у різних життєвих ситуаціях. У цьому засновані й можливості використання театральної гри як засобу корекції відхилень в емоційній сфері підлітка.

Театральні постановки мають великий виховний, пізнавальний і емоційний вплив на підлітків, сприяють формуванню світогляду, естетичних смаків. Згодом їх обговорення допомагає підліткам девіантної поведінки осмислювати своєї діяльності через різноманітні художні образи.

Велику увагу потрібно приділяти підготовці до театральної постановки, адже саме в процесі роздавання ролей, обговорення героїв відбувається обмін думками, враженнями. Саме в такі моменти можна почути перші власні судження молодих людей стосовно конкретної проблеми.

І якщо спеціаліст грамотно побудує роботу театральної трупи, то він зможе зрозуміти минуле юного актора, «прочитати» його приховані думки. Адже саме поведінка, ставлення до власного героя, реакції на репліки інших відкривають прихований світ особистості. Значний профілактичний вплив матиме і зворотній зв'язок із залом, глядачами. Їх осуд, сміх, переживання допомагає артисту краще усвідомити ставлення інших людей до цієї проблеми.

Через театральне мистецтво молода людина може отримати необхідну інформацію про девіантну поведінку і разом з тим цю інформацію вона засвоюватиме сама, без певного дозування, заразом формуючи відповідальне ставлення до свого життя, життя інших, і виробляючи стійку життєву позицію стосовно негативного поведіння.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищевикладене можна сказати, що проблема девіантної поведінки є досить актуальною для нашого суспільства.

Вчені Ю.А. Клейберг, Е.В. Змановська, Л.Б. Шнейдер, С.Г. Когут займаються питанням її профілактики. Адже саме попередження негативних проявів забезпечить уникнення негативних наслідків в подальшому

Також ми дійшли до висновку, що молодь одна із найвразливіших категорій у суспільстві. Вона має ще не зовсім сформовану психіку, всотує в себе всю в інформацію зовнішнього середовища, залежна від думки друзів, але разом із тим часто не сприймає порад дорослих та не відділяє корисну інформацію від некорисної. Саме тому, молоді люди і такі піддатливі до девіантності всілому.

А оскільки сучасні молоді люди з невеликою охотою відвідують типові профілактичні заходи, то для їх заохочення доцільно застосовувати театральне мистецтво як засіб попередження девіантної поведінки.

Саме через театралізацію вони мають змогу висловити власне «я», зрозуміти інших, реалізувати власний творчий потенціал та отримати необхідну інформацію про негативну поведінку.

Зрозуміло, що театральне мистецтво може підкріплюватись і іншими методами профілактичної роботи, задля досягнення ефективнішого результату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вопросы социологического изучения театра : сб. научн. трудов. – Л. : ЛГИТМИК им. Черкасова Н.К., 1979. – 180 с.
2. Галагузова М. А. Социальная педагогика : курс лекций : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / М. А. Галагузова. – М. : Гуманит. изд.центр ВЛАДОС, 2003. – 416 с.
3. Капська А. Й. Соціальна педагогіка : підручник / А. Й. Капська. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – 256 с.
4. Келлерман П. Ф. Психодрама крупным планом : анализ терапевтических механизмов / П. Ф. Келлерман : пер. с англ. И. А. Лаврентьевой. – М. : Независимая фирма “Класс”, 1998. – 240 с.
5. Основы коррекционной педагогики : [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / А.Д. Гонеев, Н.И. Лифинцева, Н.В. Ялпаева / под ред. В.А. Сластенина - 2-е изд., перераб. - М. : Академия, 2002. - 272 с.
6. Шахрай В.М. Формування ціннісних орієнтацій підлітків у діяльності дитячого театру: Автореф. дис... канд. пед. наук / В.М. Шахрай ; Ін-т пробл. виховання АПН України. — К., 2003. — 19 с.
7. http://www.psyh.kiev.ua/Профілактика_девіантної_поведінки_серед_молоді

Бондарець А.

Науковий керівник – доц. Сіткар В. І.

ВПЛИВ НЕГАТИВНИХ РИС ХАРАКТЕРУ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СПОРТСМЕНА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Аналіз досліджень і публікацій. У науці поняття імідж з'явилося тільки на початку 60-х років ХХ століття. Імідж походить від латинського слова *imitago* – образ, яке пов'язане з іншою лексемою - *imitari*, тобто імітувати [6, с. 6-8].

Серед визначень отримала поширення знакова, інформаційно-символічна природа іміджу. Так, В. Маркін пише: “Імідж – це не маска, не прикрашання свого професійного обліку. В реальному житті, звичайно, існує і це. Проте, даний аспект в технології іміджу, на мою думку, не головне. Стержень – можливість передати інформацію про себе, про свої ідеали, плани, діяння” [4, 8].

А. Федоркіна і Р. Ромашкіна характеризують імідж як “соціально- психологічне явище, яке відображає вплив на нього не лише свідомого, а й несвідомого компонентів психіки різних соціальних груп, мотивації їх поведінки, а також формування образів, які бажані в сучасному суспільстві” [8]. В цьому визначенні відчувається акцент на такому прагматичному результаті побудови іміджу, як передача інформації про суб'єкт у вигляді його іміджу адресату, в ролі якого виступає соціальна група. Цей аспект присутній і в багатьох інших визначеннях іміджу: “Імідж – це публічне “Я” людини” [1, 7]; “це, по суті, те, чим і ким Я здаюсь у своєму оточенні, як мене бачать і сприймають “Вони” [2, 8].

Серед визначень поняття підкреслюється та обставина, що поняття “іміджу” включає не лише вроджені властивості особистості, а й спеціально створені, сформовані. Саме тому при визначенні іміджу необхідно враховувати його соціальну та психологічну природу.

Аналіз досліджень і публікацій дає змогу стверджувати, що на формування іміджу спортсмена впливають специфічні індивідуальні властивості особистості – риси характеру, проте, як позитивні, так і негативні.

Мета дослідження. Визначити особливості впливу негативних рис характеру спортсмена на формування його іміджу.

Завдання дослідження:

1. Розкрити поняття іміджу.
2. Проаналізувати специфіку прояву негативних рис характеру у спортсменів на основі аналізу біографічних видань.
3. Визначити особливості впливу негативних рис характеру на формування іміджу спортсмена.
4. Сформулювати основні фактори, які здійснюють негативний вплив на імідж спортсмена.